

بررسی ویژگی‌های روان‌سنجی شاخص آرزو

میلاذ سبزه‌آرای لنگرودی^{✉*}، مهدی‌رضا سرافراز^{**} و نیما قربانی^{***}

چکیده

پژوهش حاضر با هدف بررسی ویژگی‌های روان‌سنجی شاخص آرزو در میان نمونه‌ای از دانشجویان ایرانی انجام شد. روش این پژوهش توصیفی-پیمایشی از نوع ابزارسازی بود. ۵۰۲ نفر از دانشجویان مقطع کارشناسی دانشگاه پیام نور شهرستان لنگرود به روش نمونه‌گیری در دسترس انتخاب و شاخص آرزو (AI؛ کیسر و رایان)، مقیاس خودشناسی انسجامی (ISK؛ قربانی، واتسن و هارگیس)، مقیاس شفقت خود-فرم کوتاه (SCS-SF؛ ریس و همکاران)، مقیاس خودشیفتگی مارگولیس-توماس (MTNS؛ مارگولیس و توماس) و مقیاس حرمت خود رزنبرگ (RSES؛ رزنبرگ) در میان آن‌ها اجرا شد. تحلیل عامل تأییدی مرتبه دوم نشان داد که ساختار عاملی نمونه ایرانی با ساختار عاملی به دست آمده در نمونه‌های آمریکایی (کیسر و رایان) برازش دارد. علاوه بر این، ضرایب همبستگی شاخص آرزو با سایر مقیاس‌ها تأییدی بر روایی همگرا و واگرایی شاخص آرزو بود. ضرایب آلفای کرونباخ نیز همسانی درونی مناسب شاخص آرزو را نشان داد. یافته‌های پژوهش مطابق با مطالعات انجام شده در نظریه خودمختاری و نظریه وابستگی‌های ارزش خود بر نوع اهداف و ارزش‌ها و نه فقط دست‌یابی به آن‌ها تأکید کرد.

کلید واژه‌ها

ویژگی‌های روان‌سنجی؛ شاخص آرزو؛ تحلیل عامل تأییدی

* دانشجوی دکتری روان‌شناسی عمومی دانشگاه محقق اردبیلی Miladsabzehara@alumni. ut. ac. ir

** دانشجوی دکتری روان‌شناسی سلامت دانشگاه تهران

*** عضو هیئت علمی دانشگاه تهران

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۲/۹/۵

تاریخ دریافت: ۱۳۹۱/۷/۱۷

مقدمه

مطالعات انجام شده در نظریه خودمختاری^۱، ۴ آرزوی رشد شخصی^۲ (خودمختار بودن در انتخاب و انجام دادن اعمال و کسب بینش هر چه بیش‌تر در رابطه با اعمال و کارهای مورد علاقه)، ارتباط یا پیوندجویی^۳ (داشتن روابط صمیمانه و متعهدانه با دیگران)، همکاری اجتماعی^۴ (تلاش برای بهتر کردن جامعه و کمک به دیگران برای بهبود زندگی‌شان) و حفظ سلامتی^۵ را به عنوان آرزوهای ذاتی^۶ و کسب ثروت^۷، شهرت^۸ و زیبایی را به عنوان آرزوی بیرونی^۹ مطرح کرده است (کیسر و رایان، ۱۹۹۳؛ کیسر و رایان، ۱۹۹۶).

مطابق با تقسیم‌بندی انواع انگیزش در نظریه خودمختاری، آرزوهای ذاتی اغلب به دلایل خودمختار (انگیزش‌های ذاتی^{۱۰}، همسان‌سازی شده^{۱۱} و انسجام‌یافته^{۱۲}) و از روی تعقل، انتخاب و خواست خود فرد ارزش‌گذاری و پیگیری می‌شوند. هم‌چنین، مفاهیم مورد تأکید در این آرزوها نیز به طور مستقیم با نیازهای بنیادین روان‌شناختی ارتباط^{۱۳}، خودپیروی^{۱۴} و شایستگی^{۱۵} مرتبط هستند. از این‌رو، هم به دلیل فرآیند اکتساب خودمختارشان و هم به دلیل محتوای مورد تأکیدشان، ارضاء نیازهای ذاتی، بهزیستی و سلامت روانی را منجر می‌شوند (نیمیک و همکاران، ۲۰۰۹؛ شلدن و همکاران، ۲۰۱۰؛ مارتوس و کپ، ۲۰۱۱). در مقابل، آرزوهای بیرونی اغلب به دلایل غیرخودمختار (انگیزش‌های بیرونی^{۱۶} و درون‌فکنی شده^{۱۷})

-
1. Self-Determination Theory
  2. personal growth
  3. affiliation
  4. community contribution
  5. health
  6. intrinsic aspirations
  7. wealth
  8. fame
  9. extrinsic aspirations
  10. intrinsic motivation
  11. identification regulation
  12. integration regulation
  13. relatedness
  14. autonomy
  15. competence
  16. external motivation
  17. introjection

ارزش‌گذاری می‌شوند. مفاهیم مورد تأکید در این آرزوها نیز به دور از نیازهای سه‌گانهٔ روان-شناختی هستند. از این‌رو، هم به دلیل فرآیند اکتساب غیرخودمختارشان و هم تأکید بر مفاهیمی نامرتبط با نیازهای روانی، مانع از ارضاء نیازهای بنیادین روان‌شناختی شده و در نتیجه، ارزش‌گذاری، پی‌گیری و حتی دستیابی به آن‌ها مانع از رشد، بهزیستی و انسجام شخصیت خواهد شد (ون‌هیل، کملیس و رتس، ۲۰۱۰؛ هندرسن-کینگ و میچل، ۲۰۱۱؛ دریز، میوس و ونستینکست، ۲۰۱۲؛ وریستوی، ونستینکست و سننز، ۲۰۱۲). به‌علاوه، در مطالعهٔ کراکر، لاتنن و سامرز (۲۰۰۴) بر روی ۴۰۰ دانشجوی نشان داده شد که افراد با حرمت خود وابسته به اهداف بیرونی، برخلاف بالا بودن در اهداف پیشرفت عملکرد-اجتناب^۱ (فرد با اجتناب از شکست آتی در عملی دشوار مانع نشان دادن عدم صلاحیت و ناکارآمدی خود به دیگران و عملکرد ضعیف خود در مقایسه با دیگران می‌شود) در اهداف پیشرفت چیرگی^۲ (یادگیری هر چه بیشتر و تبحر و تسلط بر فعالیت‌ها)، که خود پیش‌بین مثبت سلامت روان هستند (کارشکی، میردورقی و حمزه‌لو، ۱۳۹۱) بالا نبودند.

با توجه به این‌که مطالعات انجام شده در نظریهٔ خودمختاری نشان داده است نوع آرزوها و اهداف و نه صرفاً دستیابی به آن‌ها، با پیامدهای مثبت و منفی روان‌شناختی همراه هستند و از آنجایی که در ایران ابزار مناسبی برای سنجش آرزوها و اهداف شخصی وجود ندارد، بررسی ویژگی‌های روان‌سنجی شاخص آرزو که در مطالعات خارجی اعتبار و پایایی مناسبی برای آن نشان داده شده است، هدف پژوهش حاضر بود.

شاخص آرزو^۳ ۱۰۵ سؤال دارد و کیسر و رایان (۱۹۹۶) آن را ساخته‌اند. این مقیاس شامل سه مقیاس جداگانه اهمیت، احتمال دستیابی و میزان دستیابی به آرزوهای ذاتی و بیرونی است که ساختار عاملی، تعداد سؤالات و طیف لیکرت پاسخ‌گویی به سؤالات، در هر سه مقیاس مشابه است. این مقیاس شامل دو عامل سطح دوم (آرزوهای ذاتی و بیرونی) است که عامل آرزوهای ذاتی، شامل ۴ عامل مرتبهٔ اول (رشد شخصی، ارتباط صمیمانه و متعهدانه با دیگران داشتن، تعاون و همکاری اجتماعی و حفظ سلامتی بدن) و عامل آرزوهای بیرونی،

-
1. Performance-avoidance goals
  2. mastery goals
  3. Aspiration Index

شامل ۳ عامل مرتبه اول (ثروت، شهرت و زیبایی) است. برای هرکدام از این آرزوها (۴) آرزوی ذاتی و ۳ آرزوی بیرونی)، به ۵ شکل متفاوت، آرزو ارائه شده است که پاسخ‌دهنده می‌بایست در ارتباط با هر کدام به سه سؤال که عبارت هستند از: چقدر این هدف برای شما مهم است؟ چقدر احتمال دارد این هدف در آینده شما رخ دهد؟ و تا چه اندازه این هدف را تا به حال به دست آورده‌اید؟ بر اساس طیف لیکرت ۷ درجه‌ای (۱= اصلاً، ۷= زیاد) پاسخ دهد. برای مثال، در ارتباط با آرزوی بیرونی کسب شهرت به ۵ شکل متفاوت آرزو ارائه شده است (از قبیل، توسط مردم زیادی تحسین شدن، مشهور شدن، نامم مکرراً در رسانه‌ها گفته شود و غیره) که در ارتباط با هر آرزو پاسخ‌دهنده می‌بایست میزان اهمیت آن آرزو را برای خود، احتمال دستیابی به آن آرزو را در آینده و مشخص کند تاکنون به چه میزان به آن آرزو دست یافته است. در نهایت میزان اهمیت ۷ آرزوی ذاتی و بیرونی، احتمال دستیابی به این ۷ آرزو در آینده و میزان دستیابی به آن‌ها تا به حال، برای هر فرد مشخص خواهد شد. در پژوهش کیسر و رایان (۱۹۹۶)، در مطالعه اول (تعداد نمونه = ۱۰۰)، آلفای کرونباخ اهمیت آرزوهای ذاتی و بیرونی ۰/۵۹ و ۰/۸۷ و آلفای کرونباخ احتمال دستیابی به آرزوهای ذاتی و بیرونی ۰/۶۸ و ۰/۸۶ به دست آمد. در مطالعه دوم (تعداد نمونه = ۱۹۲) نیز آلفای کرونباخ اهمیت آرزوهای ذاتی و بیرونی ۰/۷۲ و ۰/۸۹ و آلفای کرونباخ احتمال دستیابی به آرزوهای ذاتی و بیرونی ۰/۷۰ و ۰/۸۴ بود. در مطالعه ونستینکست و همکاران (۲۰۰۶) و دریز و همکاران (۲۰۰۷) آلفای کرونباخ برای اهمیت آرزوهای بیرونی، به ترتیب، ثروت ۰/۷۳ و ۰/۸۴، شهرت ۰/۹۷ و ۰/۷۵ و زیبایی ۰/۸۲ و ۰/۷۰ و برای اهمیت آرزوهای ذاتی، به ترتیب، رشد شخصی ۰/۷۰ و ۰/۷۲، همکاری اجتماعی ۰/۸۹ و ۰/۸۰ و ارتباط ۰/۸۱ و ۰/۸۰ به دست آمد. علاوه بر تأیید روایی و پایایی این شاخص در سایر مطالعات انجام شده در زمینه آرزوهای ذاتی و بیرونی (نیمیک و همکاران، ۲۰۰۹؛ شلدن و همکاران، ۲۰۱۰؛ تجرسن-انتومانی، انتومانی و نیکیتارس، ۲۰۱۰)، تحلیل عامل مرتبه دوم نشان داده است که ۷ آرزوی بیان شده در دو گروه آرزوهای ذاتی و آرزوهای بیرونی قرار می‌گیرند (کیسر و رایان، ۱۹۹۶؛ ونستینکست و همکاران، ۲۰۰۶؛ هندرسن-کینگ و میچل، ۲۰۱۱).

در سوی دیگر، مطابق با مطالعات انجام شده در نظریه خودمختاری و نظریه وابستگی‌های

ارزش خود^۱، اکتساب ارزش‌ها و اهداف غیرخودمختار (آرزوهای بیرونی) به دلیل وابسته کردن فرد به تأیید، تحسین و نظر دیگران تا نظر و تأیید خود و هم‌چنین، دشوار بودن کسب تأیید و تحسین دیگران اغلب با حرمت خود پایین‌تر ارتباط دارند (دسی و رایان، ۱۹۹۵؛ به نقل از کرنیس و همکاران، ۲۰۰۰؛ کراکر و ولف، ۲۰۰۱). هم‌چنین، مطالعات نظریه^۲ وابستگی‌های ارزش خود نشان داده است که افراد با این قبیل آرزوها و اهداف به ویژه زمانی که میزان حرمت خود اولیه بالایی دارند، هنگامی که دست‌یابی به این اهداف دشوار است یا به هنگام شکست در تحقق این اهداف و ارزش‌ها، با رفتارهای خودشیفته‌وار از قبیل خود مانع‌سازی^۳، بی‌توجهی به نیازهای دیگران و حتی عصبانیت و خصومت (چیزی که برخی مواقع غضب خودشیفته‌وار^۳ خوانده می‌شود) واکنش نشان می‌دهند (کراکر و همکاران، ۲۰۰۴؛ پارک و کراکر، ۲۰۰۵؛ نیا، بروک و کراکر، ۲۰۱۰). در مطالعه^۴ کیسر و رایان (۱۹۹۶) نیز نشان داده شد که مرکزیت نسبی آرزوهای ذاتی نسبت به آرزوهای بیرونی با خودشیفتگی کم‌تر مرتبط است. علاوه بر این، انتظار می‌رود که افراد با آرزوهای غیرخودمختار به دلیل وابستگی حرمت خودشان بر این اهداف یا ارزش‌ها (دسی و رایان، ۲۰۰۰؛ کراکر و ولف، ۲۰۰۱) و از آنجایی که شکست در تحقق این اهداف تهدیدی برای حرمت خود آن‌ها خواهد بود، در مواجهه با شکست‌ها، ضعف‌ها و نقایص خود، نسبت به خود شفقت و مهربانی کم‌تری را ابراز کنند. هم‌چنین، این افراد به دلیل قرار گرفتن در محیطی کنترل‌کننده و پی‌گیری ارزش‌هایی نامرتب با نیازهای ذاتی احتمالاً می‌بایست خودشناسی کم‌تری را نیز تجربه کنند. مطالعات نیز ارتباطی مثبت میان شفقت خود و خودشناسی با ارضاء نیازهای روانی بنیادین نشان داده‌اند (نف، ۲۰۰۳؛ قربانی و واتسن، ۲۰۰۶). از این‌رو، با توجه به مطالب فوق، برای سنجش اعتبار همگرا و واگرای سه مقیاس اهمیت، احتمال دست‌یابی و میزان دست‌یابی به آرزوهای ذاتی و بیرونی از مقیاس‌های خودشناسی انسجامی، شفقت خود- فرم کوتاه، خودشیفتگی مارگولیس-توماس و حرمت خود رزنبرگ استفاده شد.

1. Contingencies Of Self-Worth Theory

2. self-handicapping

انجام‌دادن رفتارهایی که احتمال موفقیت در یک تکلیف دشوار را کاهش می‌دهند، اما یک توجیه یا بهانه باور کردنی را فراهم می‌کنند برای توجیه شکست احتمالی و اینکه عدم توانایی فرد باعث آن نشده است؛ مانند، مطالعه کردن در یک محیط شلوغ قبل از شرکت در یک آزمون دشوار.

3. narcissistic wrath

روش

جامعه این پژوهش کلیه دانشجویان مقطع کارشناسی دانشگاه پیام نور شهرستان لنگرود در سال ۱۳۹۰ بودند که از میان آن‌ها ۵۰۲ نفر (۱۶۴ مرد، ۳۳۴ زن و ۴ نفر گزارش نشده) با میانگین سنی ۲۱ و انحراف استاندارد ۳/۳۵ به روش نمونه‌گیری در دسترس انتخاب و مقیاس‌های لازم که به صورت یک دفترچه تهیه شده بود، در گروه‌های ۱۰ تا ۲۰ نفری، بدون نام و با رعایت اصول اخلاقی پژوهش در میان آن‌ها اجرا شد. برای آماده‌سازی شاخص آرزو نیز، ابتدا دو مترجم زبان انگلیسی که یکی از آن‌ها در رشته روان‌شناسی تخصص داشت، آن را به فارسی ترجمه کردند. سپس به دلیل تخصصی بودن مقیاس، چند متخصص در رشته روان‌شناسی، ترجمه مقیاس‌ها را بازبینی کردند. سپس دو مترجم که یکی از آن‌ها در رشته روان‌شناسی تخصص داشت، ترجمه فارسی مقیاس را به زبان انگلیسی برگرداندند. مقیاس برگردانده شده به زبان انگلیسی به سازنده آن فرستاده شد تا اصلاحات خود را بر روی آن اعمال کند. در نهایت بعد از انجام دادن اصلاحات مربوط به مؤلف ابزار، نسخه فارسی مقیاس فراهم شد. ابزارهای مورد استفاده در این پژوهش عبارت بودند از:

شاخص آرزو (AI): شاخص ۱۰۵ سؤالی آرزو را کیسر و رایان (۱۹۹۶) ساخته‌اند و در طیف لیکرت ۷ درجه‌ای (۱= اصلاً، ۷= زیاد) پاسخ داده می‌شود. در مطالعه حاضر همسانی درونی اهمیت، احتمال دست‌یابی و میزان دست‌یابی به آرزوهای ذاتی به ترتیب ۰/۸۶، ۰/۸۷ و ۰/۸۸ و اهمیت، احتمال دست‌یابی و میزان دست‌یابی به آرزوهای بیرونی به ترتیب ۰/۸۷، ۰/۸۴ و ۰/۸۴ بود.

مقیاس خودشناسی انسجامی (ISK): مقیاس خودشناسی انسجامی شامل ۱۲ ماده است که پاسخ‌دهندگان می‌بایست در طیف لیکرت ۵ درجه‌ای (الف= عمدتاً نادرست، ب= عمدتاً درست) به آن پاسخ دهند. عبارات ۳، ۶ و ۹ خودشناسی^۲ (بهره‌گیری از تجارب شخصی در زمان گذشته)، عبارات ۱، ۵، ۷ و ۸ خودشناسی، خودشناسی تجربه‌ای^۳ (توجه دقیق به تجارب شخصی در زمان حال) و باقی عبارات (۴، ۲، ۱۰، ۱۱، ۱۲) نیز یکپارچه کردن تجارب گذشته،

-
1. integrative self-knowledge
  2. self-knowledge
  3. experiential self-knowledge

حال و آینده در جهت سازش و ارتقاء خود (خودشناسی انسجامی) را می‌سنجند. قربانی و همکاران (۲۰۰۸) در مطالعه خود بر روی ۳ نمونه ایرانی و ۳ نمونه آمریکایی، آلفای کرونباخ مقیاس را به ترتیب در نمونه اول ایرانی ۰/۸۲، نمونه دوم ایرانی ۰/۸۱ و نمونه سوم ایرانی ۰/۸۱ و به ترتیب در نمونه اول آمریکایی ۰/۷۸، نمونه دوم آمریکایی ۰/۷۸ و نمونه سوم آمریکایی ۰/۷۴ گزارش دادند. اعتبار همگرا، ملاک، افتراقی و افزایشی مقیاس نیز در این مطالعه تأیید شد. همسانی درونی مقیاس در این مطالعه ۰/۷۴ به دست آمد.

مقیاس شفقت خود- فرم کوتاه (SCS-SF): مقیاس شفقت خود- فرم کوتاه^۱ را ریس و پامیر، نف و ون‌گاجت (۲۰۱۱) ساخته‌اند که شامل ۱۲ ماده است و پاسخ‌دهندگان می‌بایست در طیف لیکرت ۵ درجه‌ای (۱= تقریباً هرگز، ۵= تقریباً همیشه) به عبارات پاسخ دهند. این مقیاس شامل ۶ عامل مهربانی با خود^۲ در مقابل قضاوت درباره خود^۳، احساس مشترکات انسانی^۴ در مقابل انزوا^۵ و ذهن آگاهی^۶ در مقابل فزون همانندسازی^۷ است. ریس و همکاران (۲۰۱۱) در مطالعه خود همسانی درونی مقیاس را ۰/۸۶ گزارش کردند. تحلیل عامل مواد مقیاس نیز، هم‌چون فرم بلند مقیاس (تعداد مواد مقیاس = ۲۴)، ۶ عامل بیان شده و یک عامل مرتبه دوم شفقت خود را نشان داد. همچنین در مطالعه قربانی و همکاران (۲۰۱۲) همسانی درونی مقیاس ۰/۸۴ گزارش شده است. همسانی درونی مقیاس در مطالعه حاضر ۰/۶۸ به دست آمد.

مقیاس خودشیفتگی مارگولیس- توماس (MTNS): مقیاس خودشیفتگی مارگولیس- توماس^۸ شامل ۲۴ ماده بود و در هر ماده، پاسخ‌دهنده می‌بایست بین دو عبارت یکی را انتخاب کند که یکی خودشیفته‌وار (برای مثال، به ظاهری آراسته داشتن در تمام مواقع اهمیت می‌دهم) و دیگری پاسخی غیرخودشیفته‌وار (برای مثال، برایم اهمیت ندارد که در تمام مواقع ظاهری آراسته داشته باشم) است. در مطالعه قربانی و واتسن (۱۳۸۵) همسانی درونی مقیاس در نمونه

-
1. Self-Compassion Scale - Short Form
  2. self-kindness
  3. self-judgment
  4. common humanity
  5. isolation
  6. mindfulness
  7. over-identification
  8. Margolis-Thomas Narcissism Scale

ایرانی و آمریکایی به ترتیب ۰/۷۰ و ۰/۷۷ گزارش شد. تحلیل عامل اکتشافی مواد مقیاس نیز ۵ عامل، دفاع بین‌شخصی خودشیفته‌وار، بهره‌کشی خودشیفته‌وار، نمایش‌گری خودشیفته‌وار، سلفه‌گری خودشیفته‌وار و فریب‌کاری خودشیفته‌وار را در نمونه ایرانی نشان داد که با عوامل به دست آمده در نمونه آمریکایی تفاوت داشت. همسانی درونی مقیاس در این مطالعه ۰/۶۱ به دست آمد.

مقیاس حرمت خود رزبرگ (RSES): مقیاس حرمت خود رزبرگ^۱ (۱۹۶۵) شامل ۱۰ ماده بوده و پاسخ‌دهندگان می‌بایست در طیف لیکرت ۵ درجه‌ای (۱=عمدتاً نادرست، ۵=عمدتاً درست) به عبارات پاسخ دهند. در مطالعه کراکر و همکاران (۲۰۰۳) پایایی بازآزمایی مقیاس در سه مرحله زمانی متفاوت ۰/۸۸، ۰/۹۰ و ۰/۹۰ به دست آمد. در مطالعه قربانی و همکاران (۲۰۱۰) همسانی درونی مقیاس ۰/۷۴ گزارش شده است. همسانی درونی مقیاس در این مطالعه ۰/۷۹ بود.

یافته‌ها

برای بررسی ساختار عاملی سه مقیاس اهمیت، احتمال دست‌یابی و میزان دست‌یابی به آرزوهای ذاتی و بیرونی در نمونه ایرانی (N=۵۰۲)، تحلیل عاملی تأییدی مرتبه دوم به روش بیشینه درست‌نمایی^۲ با استفاده از نرم‌افزار لیزرل انجام شد. با توجه به اینکه در این روش، مدلی برازش مناسب با داده‌ها را دارد که ریشه میانگین مجذور خطای باقیمانده استاندارد شده^۳ کم‌تر از ۰/۰۸ باشد، شاخص برازش مقایسه‌ای^۴، شاخص برازش نرم شده^۵، شاخص برازش نرم نشده^۶، شاخص نیکویی برازش^۷، شاخص نیکویی برازش تعدیل شده^۸ و شاخص برازش افزایشی^۹ بیش‌تر یا مساوی ۰/۹۰ باشند، ریشه میانگین مجذور خطای تقریب^{۱۰} کم‌تر از ۰/۰۶

-
1. Rosenberg Self-Esteem Scale
  2. maximum likelihood
  3. Standardized Root Mean Square Residual
  4. Comparative Fit Index
  5. Normed Fit Index
  6. Non-Normed Fit Index
  7. Goodness of Fit Index
  8. Adjusted Goodness of Fit Index
  9. Incremental Fit Index
  10. Root Mean Square Error of Approximation

باشد، شاخص ریشه میانگین مجذورات باقیمانده کم‌تر از ۰/۵ باشد و مجذور خی (χ^2) معنادار نباشد و از آنجایی که در تحلیل عامل تأییدی مجموع شاخص‌ها ملاک بهتری برای تصمیم‌گیری است تا توجه به یک شاخص به تنهایی، با توجه به مجموع شاخص‌های ارائه شده از قبیل، شاخص مقایسه‌ای با مدل‌های رقیب (CFI) نزدیک به ۱ و هم‌چنین شاخص‌های خطای (از قبیل، RMR، RMSEA، SRMR) نزدیک به صفر، می‌توان گفت که نتایج درباره هر ۳ مقیاس اهمیت، احتمال دستیابی و میزان دستیابی به آرزوهای ذاتی و بیرونی حکایت از برازش خوب این مقیاس در نمونه ایرانی دارد. شاخص‌های برازش مدل در جدول ۱ نشان داده شده است. شایان ذکر است به این دلیل از ارائه نمودار تحلیل عامل تأییدی صرف‌نظر شد که فضای زیادی از مقاله را اشغال می‌کرد.

جدول ۱: شاخص‌های برازش شاخص آرزو

P	df	χ^2	$\frac{\chi^2}{df}$	RMR	AGFI	IFI	NFI	NNFI	GFI	RMSEA	CFI	SRMR
۰/۰۰۱	۵۵۲	۱۳۲۲/۷۸	۲/۳۹	۰/۱۳	۰/۸۳	۰/۹۴	۰/۹۰	۰/۹۴	۰/۸۵	۰/۰۵۸	۰/۹۴	۰/۰۶۷
												اهمیت آرزوهای ذاتی و بیرونی احتمال
۰/۰۰۱	۵۵۲	۱۲۰۷/۹۰	۲/۱۸	۰/۱۳	۰/۸۳	۰/۹۵	۰/۹۱	۰/۹۵	۰/۸۵	۰/۰۵۵	۰/۹۵	۰/۰۶۵
												دستیابی به آرزوهای ذاتی و بیرونی میزان
۰/۰۰۱	۵۵۲	۱۲۵۷/۸۶	۲/۲۷	۰/۱۶	۰/۸۲	۰/۹۵	۰/۹۲	۰/۹۵	۰/۸۴	۰/۰۵۷	۰/۹۵	۰/۰۶۷
												دستیابی به آرزوهای ذاتی و بیرونی

***P < ۰/۰۰۱

برای سنجش اعتبار همگرا و واگرای سه مقیاس اهمیت، احتمال دست‌یابی و میزان دست‌یابی به آرزوهای ذاتی و بیرونی از مقیاس‌های خودشناسی انسجامی، شفقت خود-فرم کوتاه، خودشیفتگی مارگولیس-توماس و حرمت خود رزنبرگ استفاده شد که ماتریس همبستگی آن‌ها در جدول ۲ نشان داده شده است. با بررسی دو به دو متغیرها با یکدیگر، عدم معناداری انحراف از خطی بودن^۱ در آزمون خطی بودن^۲، وجود رابطه خطی میان متغیرها را نشان داد. همچنین، مقادیر پرت اندک بودند و با حذف آن‌ها تغییرات مهمی در نتایج دیده نشد. همبستگی اهمیت، احتمال دست‌یابی و میزان دست‌یابی به آرزوهای بیرونی با سؤالات آن‌ها به ترتیب بین ۰/۴۱ تا ۰/۶۹، ۰/۴۴ تا ۰/۶۴، ۰/۳۰ تا ۰/۶۶، اهمیت، احتمال دست‌یابی و میزان دست‌یابی به آرزوهای ذاتی با سؤالات آن‌ها بین ۰/۳۵ تا ۰/۶۳، ۰/۴۳ تا ۰/۶۶، ۰/۴۵ تا ۰/۶۸، نمره کل شفقت خود با ماده‌های آن بین ۰/۲۳ تا ۰/۵۷، نمره کل خودشیفتگی با ماده‌های آن بین ۰/۱۱ تا ۰/۴۹، نمره کل خودشناسی انسجامی با ماده‌های آن بین ۰/۳۳ تا ۰/۶۴ و نمره کل حرمت خود با ماده‌های آن بین ۰/۴۲ تا ۰/۷۰ بود.

همان‌طور که در جدول ۲ دیده می‌شود اهمیت، احتمال دست‌یابی و میزان دست‌یابی به آرزوهای ذاتی با شفقت خود، خودشناسی انسجامی و حرمت خود همبستگی مثبت و با خودشیفتگی همبستگی منفی دارند. در مقابل، اهمیت آرزوهای بیرونی با شفقت خود و خودشناسی انسجامی همبستگی منفی و با خودشیفتگی همبستگی مثبت دارد. میزان دست‌یابی به آرزوهای بیرونی نیز با خودشیفتگی همبستگی مثبت نشان داد. این یافته‌ها مطابق با مطالعه کیسر و رایان (۱۹۹۶)، روایی همگرا و واگرای شاخص را تأیید می‌کنند.

جدول ۲: ماتریس همبستگی بین اهمیت، احتمال دستیابی و میزان دستیابی به آرزوهای ذاتی و بیرونی با متغیرهای شفقت خود، خودشیفتگی، خودشناسی انسجامی و حرمت خود

	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰
۱- اهمیت آرزوهای بیرونی										
۲- احتمال دستیابی به آرزوهای بیرونی	۰/۶۸**									
۳- میزان دستیابی به آرزوهای بیرونی	۰/۷۳**	۰/۴۹**								
۴- اهمیت آرزوهای ذاتی	۰/۲۰**	۰/۲۹**	۰/۰۱							
۵- احتمال دستیابی به آرزوهای ذاتی	۰/۴۸**	۰/۳۳**	۰/۵۶**	۱						
۶- میزان دستیابی به آرزوهای ذاتی	۰/۳۳**	۰/۵۷**	۰/۲۶**	۰/۶۷**	۱					
۷- شفقت خود	۰/۱۱*	۰/۱۶**	۰/۱۳**	۰/۲۷**	۰/۳۱**	۱				
۸- خودشیفتگی	۰/۰۹	۰/۱۲*	۰/۲۳**	۰/۲۹**	۰/۲۰**	۰/۴۵**	۱			
۹- خودشناسی انسجامی	۰/۰۴	۰/۰۱	۰/۱۹**	۰/۲۵**	۰/۲۵**	۰/۴۷**	-۰/۴۳**	۱		
۱۰- حرمت خود	-۰/۰۶	۰/۱۹**	۰/۱۸**	۰/۱۵**	۰/۳۲**	۰/۵۰**	۰/۳۶**	۰/۴۹**	۱	

* $P < 0/05$ ** $P < 0/01$

بحث و نتیجه‌گیری

هدف از پژوهش حاضر بررسی ویژگی‌های روان‌سنجی شاخص آرزو در میان نمونه‌ای از دانشجویان ایرانی بود. تحلیل عامل تأییدی نشان داد که ساختار عاملی نمونه ایرانی با ساختار عاملی به دست آمده در نمونه‌های آمریکایی (کیسر و رایان، ۱۹۹۶)، روسی (رایان و همکاران، ۱۹۹۹)، آلمانی (شماک، کیسر و رایان، ۲۰۰۰)، کره جنوبی (کیم، کیسر و لی، ۲۰۰۰) و اسپانیایی (رمرو و همکاران، ۲۰۱۲) برازش دارد. این مسأله نشان‌دهنده این است که می‌توان

شاخص آرزو را به شکلی یکسان در این فرهنگ‌ها مطالعه کرد.

بررسی همبستگی سه مقیاس اهمیت، احتمال دستیابی و میزان دستیابی به آرزوهای ذاتی و بیرونی با ابزارهای دیگر، سازگار با مطالعات انجام شده در نظریه خودمختاری، نشان داد که تقسیم‌بندی آرزوهای شخصی به دو دسته آرزوهای ذاتی و بیرونی، تفکیک معتبری است. هم‌چنین، آرزوهای ذاتی با بهزیستی و سلامت روان و آرزوهای بیرونی با آسیب‌های روانی هم‌آیند هستند. این مسأله از دیدگاه نظریه خودمختاری قابل بررسی است.

بر اساس نظریه خودمختاری، تأکید مداوم محیط (خانواده، دوستان، مدرسه و غیره) بر ارزش‌ها و رفتارهایی معین (برای مثال، زیبایی) و ارضاء نیازهای روانی بنیادین منوط به اجابت و انجام دادن این ارزش‌ها و انتظارات (تحسین و برقراری روابط صمیمانه با افراد زیبا)، سبب می‌شود تا افراد برای به دست آوردنِ مهربانی‌ها، تأیید و تحسین دیگران و در واقع همان ارضاء نیاز به ارتباط و شایستگی‌شان و اجتناب از ناملایمات رفتاری آن‌ها (تمسخر افراد زشت)، به تبعیت و انجام دادن این انتظارات یا همان اجبارهای بیرونی اقدام کنند (انگیزش بیرونی). از طرف دیگر، با گذشت زمان، این انتظارات و ارزش‌های تأکید شده محیط، به دلیل کمبود حق انتخاب، تعقل، تفکر و شناخت بیش‌تر به طور جزئی درونی‌سازی^۱ می‌شوند و از این پس فرد نه تنها برای کسب پاداش‌های بیرونی یا همان تحسین‌ها و تشویق‌های دیگران به تبعیت از این ارزش‌ها اقدام می‌کند، بلکه برای کسب تأیید درونی و داشتن نگرشی مثبت نسبت به خود یا همان حفظ حرمت خود (داشتن احساس ارزشمندی به هنگام زیبا بودن و برعکس داشتن احساس بد نسبت به خود به هنگام نداشتن جذابیت ظاهری)، به اجابت و ارزش‌گذاری این انتظارات بیرونی اقدام خواهد کرد (انگیزش درون‌فکنی شده). اما آنچه که در این مسیر از آن غفلت می‌شود، نیاز به خودپیروی یا همان انتخاب و انجام دادن کارها به خواست و اختیار خود فرد است. در واقع از لحظه‌ای که فرد به دلایل بیرونی و درون‌فکنی شده به ارزش‌گذاری و پی‌گیری تأکیدات و انتظارات بیرونی اقدام می‌کند، نیاز به خودپیروی را زیرپا می‌گذارد. از این‌رو، مطابق با مطالعات انجام شده در نظریه خودمختاری، حتی زمانی که به این ارزش‌ها یا همان آرزوهای بیرونی دست می‌یابد که اغلب به دلایل غیرخودمختار

پیگیری می‌شوند. به دلیل زیرپا گذاشتن نیاز به خودپیروی، ارضاء مشروط و نوسان‌دار نیازهای شایستگی و ارتباط و دست یافتن به اهدافی که با نیازهای ذاتی فرد نامرتبط هستند، بهزیستی و سلامت روان را تجربه نخواهد کرد (دسی و رایان، ۲۰۰۰؛ رایان و دسی، ۲۰۰۰؛ کیسر و رایان، ۱۹۹۳، ۱۹۹۶).

اگرچه یافته‌ها نشان داد که اهمیت آرزوهای بیرونی با متغیرهای بهزیستی همبستگی منفی دارد، اما این رابطه در خصوص ارتباط بین احتمال دست‌یابی و میزان دست‌یابی به آرزوهای بیرونی با حرمت خود و شفقت خود وجود نداشت. در مطالعه رمرو و همکاران (۲۰۱۲) نیز میان احتمال و میزان دستیابی به آرزوهای بیرونی با برون‌گرایی و بهزیستی همبستگی مثبت دیده شد. در این خصوص می‌توان گفت که اگرچه مطالعات انجام شده در نظریه وابستگی‌های ارزش خود و خودمختاری نشان داده‌اند که وابستگی‌های ارزش خود بیرونی و آرزوهای بیرونی به این دلیل که ارضاء و تحقق آن‌ها بیش‌تر در گرو نظر و تأیید دیگران است، تا نظر، باور و تأیید خود شخص و به دست آوردن تأیید دیگران نیز کار دشواری است، اغلب با حرمت خود کم‌تر ارتباط دارند. اما هم‌چنان که در هر دو این نظریه‌ها نیز بیان شده است (دسی و رایان، ۲۰۰۰؛ کراکر و ولف، ۲۰۰۱)، ممکن است افرادی وجود داشته باشند که بتوانند با تحقق بخشیدن این ارزش‌های درون‌فکنی شده و جلب تأیید و تصدیق دیگران و خود، حرمت خود بالایی نیز داشته باشند. اما هنوز هم حرمت خود آن‌ها وابسته بوده و پیامدهای منفی این وابستگی را نیز به همراه خواهد داشت (هم‌چنان که در همبستگی مثبت میزان دست‌یابی به آرزوهای بیرونی و خودشیفتگی دیده می‌شود).

در خصوص همبستگی مثبت احتمال و میزان دست‌یابی به آرزوهای بیرونی با شفقت خود و مطابق با همبستگی منفی به دست آمده بین اهمیت آرزوهای بیرونی و شفقت خود، این احتمال می‌تواند مطرح شود که هنگامی که افراد ارزش‌ها و خواسته‌های بیرونی را ارزش‌گذاری کرده و درون‌فکنی می‌کنند، به دلیل نفس درآمیختگی^۱ و تحت خطر قرار گرفتن حرمت خودشان، در برابر شکست‌های احتمالی یا مواجه با نقایص و عیوب، با خود به انتقاد و سرزنش رفتار می‌کنند، اما زمانی که احتمال دست‌یابی به این ارزش‌های بیرونی را بالا بدانند یا

زمانی که آن‌ها را کسب کرده باشند، به دلیل افزایش حرمت خودشان و رفع شدن پیامدهای احتمالی تهدیدکننده حرمت خود، در مواجهه با شکست‌ها و نقایص، با خود بیش‌تر مدارا کرده و شاید نادیده‌انگاری بیش‌تری را در مواجهه با آن‌ها اعمال می‌کنند. البته به طور عکس احتمال دیگر می‌تواند این باشد که افراد با حرمت خود و شفقت خود بالا نسبت به موفقیت خود در اهداف شخصی، خواه ذاتی و خواه بیرونی نگرش مثبت‌تری دارند و دست‌یابی به اهداف خود را محتمل‌تر می‌دانند.

شایان ذکر است که ماده‌های شاخص آرزو به‌رغم تفکیک مناسب آرزوها به دو دسته ذاتی و بیرونی در تشخیص فرآیند ارزش‌گذاری یا اکتساب آرزوهای ذاتی و بیرونی ناتوان هستند. به عبارت دیگر، مطابق با نظریه خودمختاری که پیش از این بیان شد، فرآیند اکتساب خودمختار و غیرخودمختار آرزوهای ذاتی و بیرونی مستقل از مفاهیم و محتویات مورد تأکید آن‌ها در بروز پیامدهای مثبت و منفی روان‌شناختی حاصل از این آرزوها نقش دارد، اما ماده‌های این نمایه که تنها اهمیت، احتمال و میزان دست یافتن افراد به آرزوهای ذاتی و بیرونی را می‌سنجند، به تشخیص فرآیند ارزش‌گذاری یا همان دلایل افراد برای ارزش‌گذاری و پی‌گیری این آرزوها قادر نیستند. از این‌رو، ممکن است در برخی موارد آرزوهای ذاتی به دلایل غیرخودمختار و آرزوهای بیرونی به دلایل خودمختار پی‌گیری شوند و پیامدهای مثبت و منفی به دست آمده در مطالعات در رابطه با این دو دسته آرزوها تنها به دلیل مفاهیم مورد تأکید در آن‌ها باشد و نه فرآیند اکتساب خودمختار و غیرخودمختار آن‌ها یا حتی این دو دسته آرزوها بر حسب نوع ارزش‌گذاری آن‌ها پیامدهای متفاوتی را موجب شوند. شایان ذکر است که این ناتوانی در تشخیص فرآیند اکتساب ارزش‌ها می‌تواند به واسطه به کارگیری و ساخت ابزارهایی همچون، مقیاس وابستگی‌های ارزش خود (کراکر و همکاران، ۲۰۰۳) رفع شود که عبارات آن به صورتی است که می‌تواند دلایل افراد برای ارزش‌گذاری و پی‌گیری آرزوها و اهداف را بسنجند.

این پژوهش نیز همچون هر پژوهش دیگری خالی از محدودیت نیست، از جمله این محدودیت‌ها عبارت هستند از: فقدان بررسی پایایی بازآزمایی شاخص آرزو، بررسی کم‌تر اعتبار دو مقیاس خودشیفتگی مارگولیس-توماس و شفقت خود در ایران که به برخورد

محتاطانه با یافته‌های مرتبط با این دو مقیاس منجر می‌شود، استفاده از ابزارهای خودگزارشی^۱ که با مشکلاتی از قبیل، دادن پاسخ‌های جامعه‌پسندانه، به کارگیری راهبردهای خوددافزایی^۲ و عدم آگاهی از برخی نگرش‌ها و باورهای واقعی خود و در نتیجه سوگیری در بیان آن‌ها همراه هستند، نمونه‌گیری در دسترس و استفاده از دانشجویان به عنوان نمونه مورد بررسی که برای تعمیم نتایج به جمعیت‌های دیگر، اجرای پژوهش‌های دیگری را لازم می‌دارد.

---

1. self-report
2. self-enhancing

منابع

- قربانی، نیما و واتسن، پی. جی (۱۳۸۵). بررسی خودشیفتگی ناسالم در نمونه‌ای از دانشجویان ایرانی و آمریکایی. *روان‌شناسی معاصر*، ۱، ۱، ۲۰-۲۶.
- کارشکی، حسین، میردورقی، فاطمه و حمزه‌لو، محمد (۱۳۹۱). نقش اهداف پیشرفت در سلامت روان و مسائل سازشی دانشجویان. *مطالعات روان‌شناختی*، ۱، ۳، ۱۶۰-۱۷۸.
- Crocker, J., & Wolfe, C. T. (2001). Contingencies of self-worth. *Psychological Review*, 108, 593-623.
- Crocker, J., Luhtanen, R., Cooper, M. L., & Bouvrette, S. A. (2003). Contingencies of self-worth in college students: Measurement and theory. *Journal of Personality and Social Psychology*, 85, 894-908.
- Crocker, J., Luhtanen, R. K., & Sommers, S. (2004). Contingencies of self-worth: Progress and prospects. *European Review of Social Psychology*, 15, 133-181.
- Deci, E. L. & Ryan, R. M. (2000). The “what” and the “why” of goal pursuits: Human needs and the self-determination of behavior. *Psychological Inquiry*, 11, 227-268.
- Duriez, B., Vansteenkiste, M., Soenens, B., & De Witte, H. (2007). The social costs of extrinsic relative to intrinsic goal pursuits: Their relation with social dominance and racial and ethnic prejudice. *Journal of Personality*, 75, 757-782.
- Duriez, B., Meeus, J., & Vansteenkiste, M. (2012). Why are some people more susceptible to ingroup threat than others? The importance of a relative extrinsic to intrinsic value orientation. *Journal of Research in Personality*, 46, 164-172.
- Ghorbani, N., & Watson, P. J. (2006). Validity of Experiential and Reflective Self-Knowledge Scales: Relationships with basic need satisfaction among Iranian factory workers. *Psychological Reports*, 98, 727-733.
- Ghorbani, N., Watson, P. J., & Hargis, M. B. (2008). Integrative self-knowledge: Correlations and incremental validity of a cross-cultural scale developed in Iran and the United States. *Journal of Psychology*, 142, 395-412.
- Ghorbani, N., Watson, P. J., Hamzavy, F., & Weathington, B. L. (2010). Self-Knowledge and Narcissism in Iranians: Relationships with Empathy and Self-Esteem. *Current Psychology*, 29, 135-143.
- Ghorbani, N., Watson, P. J., Zhuo, C., & Norballa, F. (2012). Self-Compassion in Iranian Muslims: Relationships with Integrative Self-Knowledge, Mental Health, and Religious Orientation. *The International Journal for the Psychology of Religion*, 22, 106-118.
- Henderson-King, D., & Mitchell, M. (2011). Do materialism, intrinsic aspirations, and meaning in life predict students' meanings of education? *Social Psychology of Education*, 14, 119-134.
- Kasser, T., & Ryan, R. M. (1993). A dark side of the American dream: Correlates of financial success as a central life aspiration. *Journal of Personality and Social Psychology*, 65, 410-422.

- Kasser, T., & Ryan, R. M. (1996). Further examining the American dream: Differential correlates of intrinsic and extrinsic goals. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 22, 80-87.
- Kernis, M. H., Paradise, A.W., Whitaker, D., Wheatman, S., & Goldman, B. (2000). Master of one's psychological domain? Not likely if one's self-esteem is unstable. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 26, 297-305.
- Kim, Y., Kasser, T., & Lee, H. (2000). Self-concept, aspirations, and wellbeing in South Korea and the United States. *Journal of Social Psychology*, 143, 277-290.
- Margolis, H. D., & Thomas, V. A. (1980). *The measurement of narcissism in adolescents with and without behavioral and emotional disabilities*. Unpublished master's thesis. United States International University, San Diego, CA.
- Martos, T., & Kopp, M., S. (2011). Life Goals and Well-Being: Does Financial Status Matter? Evidence from a Representative Hungarian Sample. *Social Indicators Research*, 105, 561-568.
- Neff, K. D. (2003). Development and validation of a scale to measure self-compassion. *Self and Identity*, 2, 223-250.
- Niiya, Y., Brook, A. T., & Crocker, J. (2010). Contingent self-worth and self-handicapping: Do contingent incremental theorists protect self-esteem? *Self and Identity*, 9, 276-297.
- Niemiec, C. P., Ryan, R. M., Deci, E. L., & Williams, G. C. (2009). Aspiring to physical health: The role of aspirations for physical health in facilitating long-term tobacco abstinence. *Patient Education and Counseling*, 74, 250-257.
- Park, L. E., & Crocker, J. (2005). The interpersonal costs of seeking self-esteem. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 31, 1587-1598.
- Raes, F., Pommier, E., Neff, K. D., & Van Gucht, D. (2011). Construction and factorial validation of a short form of the Self-Compassion Scale. *Clinical Psychology & Psychotherapy*, 18, 250-255.
- Romero, E., Gomez-Fraguel, J. A., & Villar, P. (2012). Life Aspirations, Personality Traits and Subjective Well-being in a Spanish Sample. *European Journal of Personality*, 26, 45-55.
- Ryan, R. M., Chirkov, V. I., Little, T. D., Sheldon, K. M., Timoshina, E., & Deci, E. L. (1999). The American dream in Russia: Extrinsic aspirations and well-being in two cultures. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 25, 1509-1524.
- Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2000). Self-determination theory and the facilitation of intrinsic motivation, social development, and well-being. *American Psychologist*, 55, 68-78.
- Sheldon, K. M., Gunz, A., Nichols, C. P., & Ferguson, Y. (2010). Extrinsic Value Orientation and Affective Forecasting: Overestimating the Rewards, Underestimating the Costs. *Journal of Personality*, 78, 149-178.
- Schmuck, P., Kasser, T., & Ryan, R. M. (2000). Intrinsic and extrinsic goals: Their structure and relationship to well-being in German and U.S. college students. *Social Indicators Research*, 50, 225-241.
- Thøgersen-Ntoumani, C., Ntoumanis, N., & Nikitaras, N. (2010). Unhealthy weight control behaviours in adolescent girls: a process model based on self-determination theory. *Psychology and Health*, 25, 535-550.

- Van Hiel, A., Cornelis, I., & Roets, A. (2010). To have or to be? A comparison of materialism-based theories and self-determination theory as explanatory frameworks of prejudice. *Journal of Personality, 78*, 1037-10370.
- Vansteenkiste, M., Durize, B., Simons, J., & Soenens, B. (2006). Materialistic Values and Well-Being Among Business Students: Further Evidence of Their Detrimental Effect. *Journal of Applied Social Psychology, 36*, 2892-2908.
- Verstuyf, J., Vansteenkiste, M., Soenens, B. (2012). Eating regulation and bulimic symptoms: The differential correlates of health-focused and appearance-focused eating regulation. *Body Image, 9*, 108-117.